

Мамаєв Ілля Олександрович

Молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення

інноваційного розвитку НАПрН України,

ORCID 0000-0001-7683-0180

**РОЛЬ ГАРАНТІЙ ПОХОДЖЕННЯ ДЛЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ
ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ**

У тезах розглянуто значення гарантій походження для виходу українських відновлюваних джерел енергії на ринок ЄС. Досліджено ключові юридичні бар'єри та заходи, що вживаються для їх усунення. Наголошено на ризиках СВМ для конкурентоспроможності національних виробників, негативному впливу обмеження довгострокових прав на перетин міждержавних перетинів, а також на необхідності врахування тенденції до розширення вимог щодо гарантій походження (часової й географічної деталізації).

Ключові слова: енергетичний ринок, зелена енергетика, електрична енергія, міждержавний перетин, механізм вуглецевого коригування імпорту (СВМ).

Mamaiev Illia

*Junior Researcher of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework
for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

ORCID 0000-0001-7683-0180

**THE ROLE OF GUARANTEES OF ORIGIN FOR THE COMPETITIVENESS
OF NATIONAL RENEWABLE ENERGY SOURCES**

The theses examine the significance of guarantees of origin for the entry of Ukrainian renewable energy sources into the EU market. The key legal barriers and the measures undertaken to address them are analyzed. Emphasis is placed on the risks posed by the CBAM mechanism to the competitiveness of national producers, the negative impact of restrictions on long-term cross-border transmission rights, as well as on the need to take into account the emerging trend towards enhanced requirements for guarantees of origin (temporal and geographical granularity).

Keywords: energy market, green energy, electricity, cross-border transmission, Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM).

Відповідно до Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року використання відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ) офіційно визнається «одним із найбільш важливих напрямів енергетичної політики України» [1]. Запорукою розвитку ВДЕ є як належна державна підтримка таких проектів, так й самостійне досягнення ними фінансової ефективності та інвестиційної привабливості. Перспективним напрямком для цього є вихід вітчизняних ВДЕ на спільний енергетичний ринок ЄС. Експерти відзначають, що експорт «зеленої» генерації в Європу може принести значні прибутки [2]. Разом з тим налагодження ширших експортних відносин з ЄС стикається з низкою перешкод, які необхідно ідентифікувати та усунути.

Частина цих перешкод знаходиться в економічній та політичній площині, однак є ті, що пов'язані з юридичним фактором. Серед таких бар'єрів окремої уваги заслуговує відсутність повноцінного взаємного визнання гарантій походження (Guarantees of Origin, далі – GO) між Україною та ЄС. Наявність офіційного підтвердження «зеленого» походження енергії надає бізнесу можливість виконувати вимоги щодо дотримання EGS-стандартів, виробникам – отримувати додатковий дохід від продажу екологічного атрибута енергії, а державі – стимулювати інвестиції у ВДЕ [3]. Таким чином, цей фактор безпосередньо впливає на спроможність українських виробників продавати «зелену» електроенергію до Європи як відновлювану, а отже й зацікавленість європейського бізнесу у ній.

Правове регулювання обігу GO в Європейському Союзі здійснюється відповідно до статті 19 Директиви (ЄС) 2018/2001 (RED II), яка зобов'язує держави-члени визнавати сертифікати, видані іншими юрисдикціями ЄС. Так RED II закладає юридичні основи уніфікованого ринку, у межах якого, наприклад, 1 МВт·год електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел в Іспанії, може бути зарахований у баланс відновлюваного споживання компанією в Німеччині. Координація та технічна інфраструктура такої системи

забезпечуються Європейською асоціацією органів-емітентів (далі – АІВ), яка встановлює єдині правила та адмініструє електронну платформу для обміну ГО на рівні Союзу.

В Україні механізм гарантій походження електроенергії є доволі новим та був уперше запроваджений у серпні 2024 року. Перші сертифікати було видано вже в жовтні 2024-го, однак усі вони обертаються та погашаються лише всередині країни. Забезпечення повноцінного взаємного визнання гарантій походження між Україною та ЄС потребує виконання низки правових та технічних кроків. З цією метою НКРЕКП приєдналася до АІВ та працює над виконанням необхідних вимог для підписання угоди про взаємне визнання ГО з ЄС.

На законодавчому рівні було прийнято за основу проект закону № 13219, метою якого є удосконалення механізму видачі та обігу гарантій походження електричної енергії з ВДЕ у відповідності до вимог Європейського законодавства [4]. Очікується, що після повноцінного запуску національного реєстру і виконання юридичних умов у 2026 році може стартувати транскордонний обіг сертифікатів, а до 2027 року відбудеться повна інтеграція українського ринку ГО з європейським [5]. В межах цього процесу Україна повинна підключитися до АІВ Hub для інтеграції національного реєстру ГО до єдиної загальноєвропейської платформи [6].

Разом із тим одного лише взаємного визнання гарантій походження недостатньо для забезпечення конкурентоспроможності національних ВДЕ на європейському ринку. Автором пропонується звернути увагу на три тенденції, що можуть справити негативний вплив на вітчизняного виробника:

По-перше, із 1 січня 2026 року в ЄС розпочинає дію Механізм коригування вуглецевого кордону (СВАМ, Регламент (ЄС) 2023/956), вимогам якого Україна досі не відповідає. Відповідно до СВАМ у разі відсутності ринкової інтеграції з ЄС (market coupling) або еквівалентної системи ціноутворення на викиди (порівнянної з EU ETS), експорт ВДЕ з України супроводжуватиметься

додатковими «вуглецевими стягненнями», що прямо знижує цінову привабливість національних виробників на європейському ринку.

По-друге, договори купівлі-продажу електричної енергії (Power Purchase Agreement, PPA) зазвичай передбачають довгостроковий характер. Довіра покупців до стабільного експорту залежить від наявності довгострокових прав на перетин міждержавних перетинів (LTTR), що у праві ЄС врегульовані Регламентом (ЄС) 2016/1719 (FCA Guideline). В Україні Постанова НКРЕКП від 03.04.2020 року № 763 формально дозволяє проведення довгострокових аукціонів щодо використання LTTR. Однак фактично вони обмежені добовими аукціонами та планами запуску місячних аукціонів, у той час як річні не реалізуються [7].

По-третє, корпоративна практика поступово підвищує вимоги до GO для покращення прозорості та боротьби з фіктивним ESG-звітуванням («greenwashing»). Базові сертифікати GO розширюється «часовою деталізацією» (temporal granularity), що дає змогу засвідчити відповідність виробництва та споживання у певні часові інтервали, та «географічною деталізацією» (geographical granularity), яка підтверджує фізичну можливість постачання енергії в межах конкретних зон мережі. Хоча наразі ці ініціативи мають добровільний характер, Європейська комісія вже розглядає можливість їхньої подальшої обов'язкової імплементації [8].

Висновки. Взаємне визнання гарантій походження електроенергії є необхідною, але лише базовою умовою для забезпечення конкурентоспроможності національних ВДЕ на ринку ЄС. Подальше забезпечення стійкої позиції вітчизняних виробників потребує здійснення комплексу додаткових заходів: 1) виконання вимог СВAM для уникнення додаткових «вуглецевих стягнень»; 2) фактичне забезпечення довгострокових прав на використання міждержавних перетинів (LTTR); 3) завчасне проведення поступової адаптації стандартів гарантій походження до розширених вимог, які враховують часову та географічну деталізацію (temporal/geographical granularity).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року та плану заходів з його виконання : Розпорядження Кабінету Міністрів України; План від 13.08.2024 № 761-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text>
2. Омельченко В. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Разумков центр, 11.11.2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sekto-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>
3. Україна почала продавати «зелені» сертифікати, однак ринок поки не активний. Як поживити торги? DiXi Group, 04.08.2025. URL: <https://dixigroup.org/ukrayina-pochala-prodavaty-zeleni-sertyfikaty-odnak-rynok-poky-ne-aktyvnyj-yak-pozhvyty-torgy>
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії від 28.04.2025 р. № 13219. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56245>
5. Долінчук С. Зелені гарантії. Що відбувається на ринку електроенергії. *Українська енергетика*, 26.05.2025. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/zeleni-perspektyvy-shcho-vidbuvaetsia-na-rynku-elektroenerhii>
6. Україна видала понад 8 млн гарантій походження електроенергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії – звіт АІВ. НКРЕКП, 09.07.2025. URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/ukrayina-vidala-ponad-8-mln-garantij-pohodzhennya-elektroenergiyi-virobленоyi-z-vidnovlyuvanih-dzherel-energiyi-zvit-aiv>
7. Незабаром очікується запуск довгострокових аукціонів на перетин. ExPro Consulting, 12.06.2025. URL: <https://expro.com.ua/novini/nezabarom-ochkutsya-zapusk-dovgostrokovih-aukconv-na-peretin->
8. Technical assistance to monitor functioning of the guarantees of origin (GO) system: Final report. European Commission, June 2025. URL:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/200c329e-5240-11f0-a9d0-01aa75ed71a1/language-en>

REFERENCES

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024, August 13). *On the approval of the National Action Plan on renewable energy for the period up to 2030 and the plan of measures for its implementation* (Order No. 761-r). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text> [in English].
2. Omelchenko, V. (2022, November 11). *Renewable energy sector of Ukraine before, during and after the war*. Razumkov Centre. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/statti/sector-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislyya-viyny> [in Ukrainian].
3. DiXi Group. (2025, August 4). *Ukraine has started selling "green" certificates, but the market is still inactive. How to boost trading?* Retrieved from <https://dixigroup.org/ukrayina-pochala-prodavaty-zeleni-sertyfikaty-odnak-rynok-poky-ne-aktyvnyj-yak-pozhvavyty-torgy> [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025, April 28). *Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine to Improve Competitive Conditions for the Production of Electricity from Alternative Energy Sources* (No. 13219). Retrieved from <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/56245> [in Ukrainian].
5. Dolinchuk, S. (2025, May 26). *Green guarantees. What is happening in the electricity market*. Ukrainska Enerhetyka. Retrieved from <https://ua-energy.org/uk/posts/zeleni-perspektyvy-shcho-vidbuvaietsia-na-rynku-elektroenerhii> [in Ukrainian].
6. NERC (2025, July 9). *Ukraine issued more than 8 million guarantees of origin of electricity produced from renewable energy sources – AIB report*. Retrieved from <https://www.nerc.gov.ua/news/ukrayina-vidala-ponad-8-mln-garantij-pohodzhennya-elektroenergiyi-viroblenoyi-z-vidnovlyuvanih-dzherel-energiyi-zvit-aiv> [in Ukrainian].

7. ExPro Consulting. (2025, June 12). *Long-term cross-border auctions are expected to launch soon*. Retrieved from <https://expro.com.ua/novini/nezabarom-ochkutsya-zapusk-dovgostrokovih-aukconv-na-peretin-> [in Ukrainian].

8. European Commission. (2025, June). *Technical assistance to monitor functioning of the guarantees of origin (GO) system: Final report*. Retrieved from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/200c329e-5240-11f0-a9d0-01aa75ed71a1/language-en> [in English].